

Patriarhul Daniel: Iisus Hristos este Lumina vieții veșnice. Predică la Duminica după Botezul Domnului (Text integral)

Publicăm integral cuvântul de învățătură al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la Duminica după Botezul Domnului (Începutul propovăduirii Domnului), preluat din săptămânalul Lumina de Duminică al Patriarhiei Române.

„În vremea aceea, auzind că Ioan a fost întemnițat, Iisus a plecat în Galileea. Și, părăsind Nazaretul, a venit să locuiască în Capernaum, lângă mare, în hotarele lui Zabulon și Neftali, ca să se împlinească ce s-a zis prin Isaia prorocul, care zice: «Pământul lui Zabulon și pământul lui Neftali spre mare, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor; poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare și celor ce ședeau în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit». De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor.”

Matei 4, 12-17

Iisus Hristos este Lumina vieții veșnice

Duminica aceasta este numită Duminica după Botezul Domnului și are ca temă principală începutul propovăduirii Domnului Iisus Hristos. Ea ne arată că Mântuitorul Iisus Hristos este Lumina vieții veșnice.

În calendarul ortodox există duminici care se numesc duminica dinaintea unei sărbători mari și duminica după sărbătoarea respectivă. Așa avem Duminica dinaintea Înălțării Sfintei Cruci și Duminica după -Înălțarea Sfintei Cruci, Duminica dinaintea Nașterii Domnului și Duminica după Nașterea Domnului, Duminica dinaintea Botezului Domnului și Duminica după Botezul Domnului.

Evangelia Duminicii după Botezul Domnului are bogate semnificații duhovnicești pentru viața Bisericii și pentru înțelegerea credinței creștine ca pregustare a vieții din Împărăția cerurilor.

În Duminica după Botezul Domnului, vedem în primul rând legătura dintre lumina Botezului Domnului Iisus Hristos în Iordan, prin arătarea Preasfintei Treimi, și

lumina Evangheliei Sale, prin chemarea la pocăință și vestirea Împărăției cerurilor.

În al doilea rând, vedem legătura care există în general între Botez și Pocăință ca porți de intrare a oamenilor în Împărăția cerurilor.

Arătarea Preasfintei Treimi, după Botezul Domnului Iisus Hristos în Iordan, ne descoperă că omul este centrul atenției și al iubirii Preasfintei Treimi. Cuvintele troparului „În Iordan botezându-Te, Tu, Doamne, închinarea Treimii S-a arătat” înseamnă că întreaga Sfântă Treime S-a arătat la Botezul lui Iisus în Iordan, iar în centrul iubirii Preasfintei Treimi era firea omenească pe care a luat-o Dumnezeu Fiul ca să o vindece de păcat și de moarte, să o lumineze, să o sfințească și să o îndumnezeiască, aducând-o la asemănarea cu Dumnezeu Cel Unul Sfânt și dăruindu-i viață veșnică.

Descoperirea sau arătarea Preasfintei Treimi în timpul Botezului Domnului Iisus în Iordan, la începutul activității Sale publice, ne arată și scopul lucrării mântuitoare a Domnului Iisus, deoarece la sfârșitul activității Sale pământești, după Învierea Sa din morți și înainte de Înălțarea Sa la cer, Domnul Iisus trimite pe ucenicii Săi „să boteze toate neamurile în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (cf. Matei 28, 19). Așadar, la Botezul lui Hristos în Iordan S-a arătat Preasfânta Treime având în centrul iubirii Sale firea omenească a lui Iisus, pentru ca apoi fiecare om să poată primi Botezul în harul, lumina și iubirea Preasfintei Treimi, spre a trăi veșnic în Împărăția cerurilor.

Lumina cea mare care se arată poporului evreu este plinătatea revelației lui Dumnezeu în Iisus Hristos

Evanghelia acestei duminici ne arată că, după ce Sfântul Ioan Botezătorul a fost întemnițat de regele Irod Antipa, Iisus a plecat în Galileea și, părăsind orașul Nazaret, a venit să locuiască în Capernaum, lângă mare. În acest oraș locuiau, alături de evrei, și mulți străini, oameni de neamuri și credințe diferite, îndeosebi greci și romani. Evanghelia ne spune că Iisus S-a mutat de la Nazaret la Capernaum, în pământul lui Zabulon și Neftali, lângă Marea Galileii, pentru a împlini un plan al lui Dumnezeu, pe care profetul Isaia îl binevestește astfel: „Pământul Zabulonului și ținutul lui Neftali; în vremurile cele de pe urmă el va acoperi de slavă calea mării, celălalt țărm al Iordanului, Galileea nea-murilor. Poporul care locuia într-un întuneric va vedea lumină mare și voi, cei ce locuiți în-latura umbrei morții, lumină va străluci peste voi” (Isaia 8, 23; 9, 1). Care este lumina cea mare? Desigur, nu este vorba de o simplă lumină fizică produsă de soare, ci, după cum tâlcuiesc Sfinții Părinți ai Bisericii, aceasta este o lumină spirituală, duhovnicească. Mai precis, lumina cea mare este plinătatea descoperirii lui Dumnezeu prin Fiul Său întrupat, Iisus Hristos. Toată descoperirea lui Dumnezeu

prin proroci este o lumină treptată, etapizată, crescândă, culminând în lumina mare sau deplină care este Persoana Domnului Hristos, adică Însuși Fiul veșnic al lui Dumnezeu, Care S-a făcut Om din iubire pentru oameni și pentru mântuirea lor. „Lumina mare”, adică deplină sau totală, este Dumnezeu-Cuvântul sau Fiul lui Dumnezeu, prin Care Dumnezeu-Tatăl a creat lumina fizică din univers, ca simbol creat al luminii sau al slavei dumnezeiești necreate, deoarece prin Fiul a zis Dumnezeu-Tatăl la facerea lumii: „Să fie lumină! Și a fost lumină” (Facere 1, 3). Deci, Dumnezeu-Cuvântul sau Fiul Cel veșnic al Tatălui este Lumina veșnică și Viața veșnică, pentru întreaga umanitate, după cum ne spune și Sfântul Evanghelist Ioan: „Întru El era viață și viața era lumina oamenilor [...] Cuvântul era Lumina cea adevărată, Care luminează pe tot omul ce vine în lume” (Ioan 1, 4; 9). Mai precis, Iisus Însuși va spune: „Eu sunt Lumina lumii” (Ioan 8, 12) sau „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6), adică El este Calea dreaptă, Adevărul deplin și Viața desăvârșită și veșnică.

Poporul care stătea în întuneric, adică în nedeplinătatea cunoașterii adevărului dumnezeiesc mântuitor, vede acum lumină mare, adică pe Dumnezeu-Omul prezent în mijlocul oamenilor. Această „lumină mare”, prezisă de Isaia (cf. Isaia 9, 1), este Iisus Hristos, Fiul veșnic al lui Dumnezeu. De ce? Pentru că „toate prin El s-au făcut” (Ioan 1, 3), „întru El au fost făcute toate [...] Toate s-au făcut prin El și pentru El” (Coloseni 1, 16). Prin urmare, toate creaturile văzute și nevăzute au fost făcute în Hristos, prin Hristos și pentru Hristos. De aceea, Hristos luminează sau dăruiește sens ultim ori deplin întregii existențe create, atât universului material văzut, cât și lumii nemateriale și nevăzute a puterilor cerești netrupești (îngerești).

„Latura și umbra morții” semnifică starea de păcat ca înstrăinare a oamenilor de Dumnezeu Creatorul

„Poporul care stătea în întuneric” era poporul evreu care, deși se închina unicului Dumnezeu adevărat, Făcătorul cerului și al pământului, și primise unele lumini ale adevărului mântuitor prin Legea lui Moise și prin proroci, totuși se afla într-o incertitudine privind identitatea lui Mesia pe care-L aștepta, într-o vreme când Țara Sfântă se afla sub stăpânire romană politeistă, știut fiind faptul că romanii se închinau multor zei sau idoli.

Evanghelia din această zi mai precizează că și celor care ședea „în latura și în umbra morții” le-a răsărit lumină. -Aceștia sunt etniile sau neamurile politeiste ori idolatre care trăiau într-o totală necunoaștere a singurului Dumnezeu adevărat, Dumnezeu-Creatorul sau Făcătorul cerului și al pământului. De aceea, spre deosebire de evrei, păgânii nu se închinau Creatorului unic al lumii, ci multor zei sau idoli.

Deci, „latura și umbra morții” (Isaia 9, 1) însemna atunci starea de confuzie religioasă și morală a lumii păgâne politeiste. Păgânii închinători la idoli și robiți de păcate multe, din cauza necunoașterii adevăratului Dumnezeu, petreceau în latura și în umbra morții, mai ales pentru că nu credeau în învierea morților, iar teama de moarte îi stăpâna toată viața (cf. Evrei 2, 15).

În acest context al existenței umane întunecate de necunoaștere, incertitudine și degradare spirituală, vine între oameni o lumină mare, adică Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul. Iar faptul că El începe să predice în Galileea, unde evreii conviețuiau cu etnii diferite de poporul evreu, ne arată că venirea Domnului Iisus Hristos în lume are ca scop mântuirea întregii lumi, nu doar a poporului evreu. Desigur, Mesia-Hristos vine în lume în primul rând pentru mântuirea poporului evreu, în care S-a născut, dar nu vine în mod exclusiv pentru acesta, ci vine în lume pentru umanitatea întreagă, pentru a mântui toate popoarele lumii care vor crede în el.

Chemarea la pocăință are ca scop dobândirea vieții veșnice

Domnul Iisus Hristos începe propovăduirea Evangheliei Sale cu aceste cuvinte: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor” (Matei 4, 17). Aceleași cuvinte le întâlnim și în predica Sfântului Ioan Botezătorul, care cuprindea însă și multe amenințări. De pildă, Sfântul Ioan vorbește ascultătorilor despre securea care stă la rădăcina copacului să-l taie dacă nu aduce roadă, referindu-se astfel la judecata sau la pedeapsa divină pentru cei care nu-și schimbă viața lor păcătoasă. Deci, Sfântul Ioan Botezătorul cheamă la pocăință folosind un limbaj sever, amenințător, de responsabilizare maximă a oamenilor.

Domnul Iisus Hristos cheamă și El pe oameni la pocăință, însă le vorbește mai mult despre dobândirea vieții veșnice din Împărăția cerurilor, a cărei prezență sau lucrare tainică în lume o descrie folosind parabole sau simboluri precum: comoară, aluat, grăunte de muștar ș.a. Totuși, Împărăția cerurilor despre care vorbește Mântuitorul Iisus Hristos nu se află doar în ceruri, ci acum ea vine pe pământ, printre oameni, fiind cuprinsă tainic și concentrat în Iisus Hristos Însuși, adică în Dumnezeu-Omul. Mai precis, Hristos Însuși este taina Împărăției cerurilor coborâtă

printre oameni, deoarece El este Împăratul cerurilor, viețuind acum ca om printre oameni. Însă, unde este prezent Iisus Hristos, acolo este prezent și Dumnezeu Tatăl împreună cu Dumnezeu Duhul Sfânt. Deci, în și prin Iisus Hristos, Împărăția Preasfintei Treimi se descoperă treptat oamenilor, după cum s-a văzut mai ales în timpul Botezului Domnului la Iordan. Duminica după Botezul Domnului ne învață de fapt că atât Nașterea Domnului Iisus Hristos, cât și Botezul Său ne descoperă apropierea Împărăției lui Dumnezeu de oameni. Această apropiere de oameni începe, de fapt, cu nașterea ca Om a Fiului lui Dumnezeu în Betleem și continuă cu lucrarea Lui mesianică în popor, îndată după Botezul Său în Iordan. Astfel, în mod mai clar, se vede acum că scopul venirii lui Hristos în lume este intrarea oamenilor în Împărăția Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfânt, în iubirea și lumina Preasfintei Treimi Care Se arată după Botezul lui Iisus în apele Iordanului.

Botezul creștin este începutul intrării omului în Împărăția cerurilor
Ce este Împărăția cerurilor?

Împărăția cerurilor este viața sau comuniunea de iubire veșnică a Preasfintei Treimi împărtășită sfinților îngeri și oamenilor care cred în Hristos. În acest sens, Botezul creștin săvârșit în numele Preasfintei Treimi și primit spre iertarea păcatelor și spre viață sfântă nouă în Hristos, prin harul Duhului Sfânt, este începutul intrării omului credincios în Împărăția cerurilor, după cum îi spune Domnul Iisus Hristos lui Nicodim: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția cerurilor” (Ioan 3, 5). Așadar, prin Botezul săvârșit în numele Prea-sfintei Treimi începem să intrăm în Împărăția iubirii veșnice a -Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt. Toate celelalte Sfinte Taine ale Bisericii au ca temelie Taina Botezului, urmată de Mirungere și de Împărtășirea euharistică (Tainele de inițiere în viața creștină).

Pocăința este starea duhovnicească de pregătire pentru a ne apropia de Împărăția cerurilor

Evangelia de astăzi ne arată legătura dintre chemarea lui Iisus: „Pocăiți-vă” și motivația: „că s-a apropiat Împărăția cerurilor”. Domnul Iisus Hristos nu vorbește numai despre Împărăție, ci și de pocăință ca pregătire pentru a primi Sfântul Botez.

Evangelia de astăzi ne arată că întoarcerea omului de pe drumul păcatului și al morții pe drumul mântuirii și al vieții veșnice se face prin pocăință. Totuși, pocăința nu este un simplu regret emoțional – îmi pare rău de ce am făcut -, ci înseamnă și o schimbare a modului de a gândi, de a vorbi și de a viețui. Pocăința înseamnă o schimbare a vieții, și anume viața trăită în neascultare față de Dumnezeu se schimbă în viață trăită în ascultare față de Dumnezeu. Viața trăită în fapte rele se schimbă în viață trăită să-vârșind fapte bune. În acest sens, Sfântul Ioan

Damaschin spune că pocăința înseamnă trecerea de la o stare nefirească la una firească¹, de la o viață păcătoasă la o viață virtuoasă; trecerea de la o viață de ascultare de satana și de toate slugile lui și de toate lucrările lui la ascultarea de Hristos și de sfinții Lui. De aceea, cel care se botează mărturisește (direct sau prin nașul său) înainte de a primi Botezul: „Mă lepăd de satana și mă unesc cu Hristos”.

Prin urmare, înțelegem că lumina Botezului creștin este lumină mare pentru fiecare dintre noi, pentru viața Bisericii și a familiei umane în general. Dacă această lumină sfântă primită la Botez nu este cultivată permanent, nu se face roditoare în viața creștină, ea diminuează sau se pierde, iar viața oamenilor devine un mediu al întinericului, al patimilor egoiste, al violenței și al exploatării posesive sau degradante a persoanelor umane (criza socială morală) și a naturii înconjurătoare (criza ecologică).

Așadar, renașterea spirituală a omului păcătos începe prin credința în Hristos, prin pocăință și prin primirea Sfântului Botez în numele Preasfintei Treimi. Botezul se săvârșește o singură dată, deoarece „este un Domn, o credință, un Botez” (Efeseni 4, 5). Deci, Botezul nu se repetă, dar se reînnoiește prin pocăință sau spovedanie, numită și „Botezul lacrimilor”. Numai o singură dată ne botezăm în Duhul Sfânt și în apă, dar de multe ori ne curățim de păcatele săvârșite după Botez prin pocăință, adică prin „Botezul lacrimilor”.

Pocăința înseamnă o stare de smerenie continuă. În acest sens, Sfântul Antonie cel Mare, înainte de moarte a fost întrebat: Dacă ai trăi mai mult, ce-ai mai face? Iar el n-a menționat vreun program de reformă socială sau culturală, ci a zis: „Dacă aș trăi mai mult, aș învăța să mă pocăiesc mai bine”. Iar aceasta a spus-o după zeci de ani de nevoință, de post și de rugăciune. Așadar, trebuie să avem foarte mare grijă, deoarece pocăința adevărată trebuie păstrată în smerenie. Deci, pocăința trebuie să fie o constantă a vieții creștine, o permanentă curățire de păcatele săvârșite cu gândul, cu vorba și cu fapta, pentru a dobândi mântuirea și sfințenia ca daruri ale Împărăției lui Dumnezeu.

Niciodată pocăința nu trebuie să fie un prilej de laudă de sine pentru cel care se pocăiește. Dacă ne lăudăm cu pocăința, ea își pierde din valoare, devine o pocăință exterioară, de imagine publică, fără roade duhovnicești. Pocăința adevărată este o lucrare tainică, intimă, de renaștere în dureri a omului, de frământare a lutului pentru a deveni vas al Duhului, de răstignire a egoismului din om și de înviere duhovnicească a iubirii sale față de Dumnezeu și față de oameni. Pocăința -este continuarea Botezului. Este refacerea permanentă a legăturii noastre de iubire cu Dumnezeu. Prin păcat ne despărțim de Dumnezeu, iar prin pocăință refacem unirea noastră cu Dumnezeu.

Așa cum plantele cresc și florile înfloresc, fiind luminate de soare, fără să facă zgomot, tot așa și creșterea duhovnicească în virtuți, ca rod al pocăinței, este o lucrare tainică, pașnică, smerită și luminată de Duhul Sfânt, izvorul iubirii curate.

Sfinții Bisericii își acoperă virtuțile iubirii milostive cu haina pocăinței, a smereniei, nu le arată ostentativ, nu se laudă cu ele, pentru ca să nu le piardă.

Întrucât Botezul este un program de creștere spirituală, de înnoire, de luminare pentru întreaga viață creștină, cei care au dezvoltat programul acesta de luminare treptată până la sfârșitul vieții lor se numesc sfinți.

Când un sfânt este pictat în icoană, el este prezentat ca având lumină (aureolă) în jurul capului și pe chip. Aceasta înseamnă că lumina harului, care s-a dat omului ca o sămânță când el a primit Botezul creștin și a fost cultivată de el prin ostenele duhovnicești, l-a adus pe acesta la asemănare cu Dumnezeu. Sfântul este deci omul care a împlinit programul duhovnicesc de la Botez, în măsura în care el s-a unit cu Hristos și s-a luminat cu harul Duhului Sfânt spre bucuria Tatălui ceresc. De aceea, Botezul a fost numit și „Sfânta Luminare”, iar la slujba Botezului se cântă: „Dă-mi mie haină luminoasă, Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină”, în timp ce nașii poartă în mână lumânarea aprinsă, ea fiind simbol al luminării duhovnicești a omului de curând botezat.

În concluzie, înțelegem că Sfânta Taină a Botezului și Sfânta Taină a Pocăinței sunt izvoare de înnoire, de lumină și bucurie pentru viața creștină. Iar întrucât am fost botezați în numele, lumina și iubirea Preasfintei Treimi, trebuie ca în tot timpul vieții noastre să preaslăvim pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, prin gând și cuvânt, prin rugăciune și fapte bune. Să ne rugăm Mântuitorului Iisus Hristos ca să ne ajute să primim Evanghelia Sa ca fiind Evanghelie a iubirii și a vieții veșnice din Împărăția Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfânt, să ne pregătim cât mai des, prin pocăință și fapte bune, pentru împărtășirea cu Sfintele Taine ale Bisericii prin care pregustăm

bucuria vieții veșnice din Împărăția cerurilor, spre slava lui Dumnezeu și a noastră mântuire. Amin!

† Daniel

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Foto credit: Arhiva Basilica.ro / Raluca Ene

basilica.ro